

De emigratie van het gezin Huizenga uit Westdongeradeel naar Noord- en Zuid-Amerika

49 van de in totaal 69 bruidsparen die elkaar in 1864 te Westdongeradeel eeuwige trouw beloven doen dat in de maand mei. Op de 14de melden zich 15 bruiden en bruidegommen op het gemeentehuis; de 19de zijn het er 11 en de 21ste mei 7. Deze huwelijkschaussee in mei is een prachtige illustratie van het agrarisch karakter van het dagelijks leven in de Kleistreek. De contracten tussen de boeren en arbeiders lopen elk jaar van en tot de 15de mei. Als een jongeman verzekerd is van een baan én een huis (vaak beschikbaar gesteld door de boer!) dan durft hij ook wel ja tegen zijn geliefde te zeggen!

De meeste trouwlustigen zijn al een eind in de twintig en hebben al heel wat van het leven geproefd. Toen ze kind waren gingen ze naar school en daarna moesten ze aan de slag bij de boer. Het maakte niet veel uit of je boerenzoon of arbeiderszoon was; eerst moest je leren werken bij een (andere) boer. Daarna werd het verschil gemaakt: boeren hielpen hun zonen aan een eigen boerderij of een andere positie en de arbeiders bleven voortploeteren om brood op de plank te krijgen. Ze waren daarbij grotendeels afhankelijk van de goedgunstigheid van de boerenfamilies die ook op andere plaatsen in het dorpsleven een stevige vinger in de pap hadden. "It jild sprekt" was een gevleugelde uitdrukking in arbeiderskringen.

Onder de bruidsparen die op 14 mei 1864 op het gemeentehuis te Ternaard verschijnen zijn ook Adolf Jans Huizinga en Tytsje Jans Stoker. Adolf is 24 jaar oud en geboren te Ternaard. Tytsje is bijna 22 jaar en geboren in Oostdongeradeel. Als ze de gangbare paden zullen lopen dan blijft Adolf Huizenga tot zijn dood boerenarbeider; gaat Tytsje kinderen baren en grootbrengen en zullen ze samen niet heel oud worden. Het industrialisatieproces, dat elders is ingezet, was in Nederland nog amper te onderkennen. Alhoewel de landbouw geen vetpot was bestond er geen noodzaak om het roer radicaal om te gooien; er was voor ieder nog voldoende te eten!

In het najaar van 1864 is Tytsje zwanger. Op 30 januari 1865 wordt een zoon geboren, die Jan wordt genoemd naar de beide vaders, en

de roddelende en rekenende Ternaarders moeten toegeven dat Adolf en Tytsje “keurige” mensen zijn. Ruim een jaar later komt de tweede zoon ter wereld. Zijn naam is Epke. Twee jaar later is een kleine Bouwe de oorzaak van een gezinsuitbreiding en na hem is Tytsje nog minstens zes keer zwanger. De – voor die tijd bijna uitzonderlijke – situatie doet zich voor dat er slechts sprake is van één doodgeboorte en dat de andere acht kinderen allemaal volwassen worden!

Adolf Huizenga werkt bij de boer. Eerst in Ternaard, dan in Foudgum en ook een korte tijd in Kloosterburen. De economische vooruitzichten worden er intussen niet beter op. De wetenschap krijgt meer zicht op de overdraagbaarheid van veeziekten en een gevolg is dat Engeland, door strenge sanitaire voorschriften, de invoer van levend vee uit Nederland bemoeilijkt. De boterfabricage, die in de Dongeradelen op een hoog plan staat, wordt bedreigd omdat het buitenland een betere kwaliteit wil en omdat de margarine steeds vaker een geaccepteerd alternatief wordt. De Nederlandse landbouw en veeteelt moet er hard aan trekken om een stevige marktpositie te behouden!

Het echte onweer breekt pas los omstreeks 1878. De graanproductie in de Verenigde Staten groeit, door aanhoudende landontginning en emigratie, tot grote hoogte. Tegelijk dienen zich nieuwe spelers (India, Canada, Argentinië en India) aan die op de internationale markt ook een graantje willen meepikken. Alhoewel de opbrengsten in Nederland, door de strenge en natte winters tussen 1877-1880 zeer gering is, zijn de prijzen erg laag omdat het aanbod op de internationale graanmarkt groter is dan de vraag. Tussen 1877 en 1891 daalt de Nederlandse landbouwproductie met ongeveer 35 procent. Willen de boeren overleven dan moeten ze hun bedrijfsvoering aanpassen. De arbeidslonen dalen en er worden minder arbeiders aangenomen.

In het jaar 1888 schijnt de landbouwcrisis zich te bevinden op het dieptepunt. De armoede is groot en het gezin van Adolf Huizenga en Tytsje Stoker is juist in deze tijd bijzonder kwetsbaar. Vader Adolf is 49 jaar en de zonen Jan, Epke, Bouwe en Gosse zijn respectievelijk 23, 22, 20 en 18 jaar oud. In tegenstelling tot de jongste zonen Anne (12 jaar) en Tiete (9 jaar) staan de vier oudste jongens klaar om deel te nemen aan het arbeidsproces maar door de heersende crisis blijven ze daar staan met lege handen!

Ouders en kinderen hebben een toekomst nodig maar zullen ze die ooit vinden op de Friese Klei? Langzaam komt het idee op om te emigreren. Amerika wordt een toverwoord. In het midden van de 19de eeuw is er een aantal Friezen met dominee Van Raalte meegegaan naar Amerika en heeft zich daar verschanst in enkele streng christelijke enclaves. De Huizenga's zijn niet overdreven godsdienstig en voelen er niet voor contact met deze eerdere landverhuizers te zoeken. Ze kennen ook de verhalen van andere Friezen die min of meer op de bonnefooi de oceaan zijn overgestoken en daar een fortuinlijk bestaan hebben opgebouwd. Dat voorbeeld willen ze wel navolgen!

Het is prachtig om mooie dromen te hebben maar als het geld ontbreekt worden ze nooit werkelijkheid. De Huizenga's hebben wel een klein beetje spaargeld maar ze kunnen onmogelijk het passagegeld voor het hele gezin (vader, moeder en acht kinderen!) ophoesten. Dan maar het eerst wat het zwaarst weegt. De vervulling van de militaire dienst, door de oudste zonen, hangt als een zwaard van Damokles boven de droom van de Huizenga's. Jan, de oudste zoon, heeft gunstig geloot en hoeft daarom niet op te komen. Voor Epke en Bouwe ligt de situatie anders. Het Vaderland kan hen elk moment oproepen om soldaat te worden...

Als hutje bij mutje wordt gelegd dan kan de familie de ticket voor zowel Epke als Bouwe betalen. Als zij voor uitgaan worden twee problemen opgelost. In de eerste plaats ontlopen ze de militaire dienst en in de tweede plaats kunnen ze in Amerika, waar veel beter verdiend wordt, het geld sparen dat nodig is om de rest van de familie over te laten komen. De jongens stemmen toe en vertrekken omstreeks 1888 naar Amerika! De achterblijvers zijn jaloers maar blijven hoop koesteren op een spoedig weerzien.

Tot nu toe is niets teruggevonden van de boottocht. Het is onbekend uit welke haven ze vertrekken, met welke maatschappij ze de overtocht maken en in welke plaats ze aankomen. Wel is duidelijk dat Detroit de eerste stad is waar de jongens neerstrijken. Bouwe werkt hier in een fabriek maar wordt al na enkele maanden ontslagen. Kort na aankomst in Amerika wordt duidelijk dat Epke lijdt aan tuberculose. Deze ziekte heeft hij waarschijnlijk aan boord van het schip opgelopen en wordt hem fataal. De brieven, die de achterblijvers te Ternaard, ontvangen zijn geschreven in mineur. De familie rouwt vanwege het overlijden van Epke en laat de moed zakken. Zullen ze ooit de melk en honing van

het beloofde land proeven?

Het gezin van Bouwe Huizenga en Anna Santefort

Amerika blijft het toverwoord en het verlangen. Amerika is het land van onbegrensde mogelijkheden en Amerika is groot! Maar Amerika is Amerika. Op het moment dat in Europa een crisis heerst kent Argentinië een economische hoogconjunctuur. Ambachtslieden zijn zeer gewild en de lonen hoger dan in Europa. Argentinië is dunbevolkt en wil meer landbouw door lege vlakten te ontginnen. De Argentijnse regering wil deze nieuwe gebieden bevolken met landbouwers en ongeschoolden uit Europa en opent daarom, in belangrijke Europese steden, Oficinas de Informacion y Propaganda. De bureaus introduceren het “reizen op krediet” en hopen zo velen over te halen de stap naar Zuid-Amerika te wagen!

Het idee van emigratie naar de pampa's vindt veel weerklank in de provincies Friesland en Groningen. In de Dongeradelen is de heer J. Wijkstra Jr, "Hoofdagent des NASM", uit Ee een warm pleitbezorger van het project. De Nederlandsche Amerikaansche Stoomvaart Maatschappij (NASM) verzorgt de overtocht en betaalt commissie voor elke passagier die door J. Wijkstra Jr. wordt aangebracht. Tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten belooft hij de potentiële landverhuizers gouden bergen. De Argentijnse regering maakt het reizen "op crediet" mogelijk en betaalt in de eerste de instantie de ticket die, voor een volwassene, 84 gulden kost. Als de emigrant in Argentinië aankomt zal hij alle mogelijke steun krijgen en ook land "op crediet" kunnen krijgen. In Argentinië worden dromen waar. Een landarbeider wordt landeigenaar!

De Huizenga's in Argentinië werkten, met vele anderen, op een boerderij.

Het gezin van Adolf Huizenga en Tietje Stooker wordt helemaal gewonnen voor het Argentijnse avontuur en licht zoon Bouwe, per brief in over de grootse plannen. Amerika is eindelijk in zicht! Bouwe schrikt van de voortvarendheid waarmee zijn familieleden beslissingen nemen en antwoordt per ommegaande. Hij woont inmiddels in Chicago en werkt daar als afwerktimmerman bij George Pullman die beroemd is vanwege de productie van passagierstreinstellen. Het verdient goed en binnen niet al te lange tijd zal Bouwe het benodigde reisgeld naar Nederland sturen! Hij hoopt alleen dat de familie het geduld kan opbrengen en geen dwaze dingen doet.

De brief, waarin dit geschreven is, bereikt de familie in Friesland nooit want die zit dan al op het schip naar Argentinië. Kort na aankomst worden de Huizenga's, met andere Friezen, in veewagens geladen en naar de pampa's gebracht waar niks is en ook geen sterveling woont. Bij gebrek aan andere bouwmaterialen bouwt de familie Huizenga met plaggen een hut die tijdens de winter onvoldoende beschutting biedt. Beide ouders, Adolf Huizenga en Tytsje Stoker, komen die winter om van de kou.

Emigreren vanuit Nederland naar Argentinië is maar kort populair. In 1888 vertrekken de eerst landverhuizers en in de loop van 1890 verschijnen er reeds waarschuwingen in de kranten om "zich niet te laten verlokken tot den overtocht naar hier". Tjerk Helder, die in het voorjaar van 1889 de overtocht waagt, schrijft eind 1890 over zijn bevindingen in de Kollumer Courant. Het emigrantenhotel in Buenos Aires was de eerste tegenvaller: Overal waren wandluizen, ratten en muizen. "Reeds daar werden we gewaarschuwd niet verder landwaarts in te gaan, omdat men op allerlei wijze wordt bedrogen. Doch wij wilden hiervan niets aannemen, nog gedachtig aan de luchtkasteelen, die ons voorgespiegeld waren in Holland". De belofte aan de immigranten, in Nederland gedaan, om "land op crediet" te krijgen was "niets anders dan bedriegerij". Helder merkt op dat Argentinië niet het land is dat overvloedig van melk en honing: "Iemand, die in den landbouw is, krijgt te veel om te sterven, en te weinig om te leven. Dat is niet alleen het geval in de streken waar wij geweest zijn, maar overal." Bovendien beklagt hij zich over een "Hollandsche heer" die geëmigreerde landgenoten uitknijpt. De landeigenaren doen zich aanvankelijk aardig voor "doch als de moordzuchtige wolven hun prooi maar eerst tusschen de klauwen hebben. Dan zuigen zij ze het bloed uit, steeds loerende, hoe zij meer kunnen vangen. Hoe worden die bloeden niet in strikken gevangen, wijl zij zich eerst voorstelden, spoedig een ruim bestaan te hebben en nu te verkeerren in armoede zooals ze in Holland nog nimmer hebben gekend. En zouden de agenten van dit alles niets weten? Zoo niet, dan ware het noodig, dat zij zelf eerst eens gingen onderzoeken, en zoo ja, dan zijn ze nog grooter schelmen dan menig tuchteling".

De hele familie Huizenga zit in Amerika. De ene zoon in Noord-Amerika en al de anderen in Zuid-Amerika! Zoon Anne, die zich inmiddels Honorio noemt, trouwt met Ebeltje Kooistra, die met haar ouders vanuit Ee naar Zuid-Amerika is gekomen. Ebeltje, die in het vervolg als Aveli-

na door het leven gaat, onderhoudt het contact met de familie in Noord-Amerika.

In de tijd dat de familie Huizenga in Friesland woont is ze zich er amper bewust van lid te zijn van de kerk; de grote boeren gaan wel getrouw naar de kerk maar ze doen, volgens de overlevering in de familie Huizenga, ook zeven dagen per week een beroep op hun arbeiders die daardoor geen tijd hebben voor kerkbezoek. De familie voelde zich ook niet aangetrokken door het experiment van dominee Scholte in Pella en ging daarom op de bonnefooi naar ... Amerika. Bouwe Huizenga bezoekt, als hij in Detroit woont, regelmatig een kerk en onderhoudt toch nauwe contacten met de nederzettingen in Michigan, waar volgelingen van de predikanten Scholte en Van Raalte wonen. Uiteindelijk verhuist hij naar de omgeving van Randolph en (Amerikaans) Friesland en trouwt daar met Anna Santfort wiens wortels in het Zuidhollandse liggen. Hun zoon William Huizenga trouwt met een dochter van Anne Pieters Tamminga die in 1908 de stap vanuit Ternaard naar Amerika heeft gezet. Het gezin van Willam Huizenga wordt lid van de Protestant Reformed Church en extreem religieus. De leden van deze kerk zijn – tot op de dag van vandaag – zeer conservatief, baseren hun geloof op de Bijbel en de Drie Formulieren van Enigheid en wijzen dansen, televisie, het bekijken van films en werken op zondag af! “Tot op den huidige dag!”

Bouwe (Benjamin) Huizenga heeft zijn familie nooit weer teruggezien en bleef alleen door de correspondentie met “tante Avelina” op de hoogte van het reilen en zeilen. Na haar dood, in 1940, wordt het contact verbroken tot 2002 als nazaten uit Noord-Amerika op bezoek gaan in Argentinië.

De Argentijnse Huizinga's wonen eerst in de stad Bernasconi in de staat La Pampa. De dichtstbijzijnde haven is Bahia Blanca. Anne (Honorio) Huizenga, die twaalf jaar is als hij uit Friesland vertrekt, kan uiteindelijk een boerderij in Darregueirra kopen. Gosse Huizinga vestigt zich te Puan, Tiete Huizinga te Col. Pichi en Jan (Juan) te Bernasconi. De familie is stevig geïntegreerd in de Argentijnse samenleving en gehuwd met partners die wortels hebben in Duitsland, Frankrijk, Italië, Portugal en Rusland. Ook deze familie is devoot godsdienstig, zij het dat ze gekozen hebben voor de Rooms Katholieke Kerk.

Rechts op de foto, bij de fiets, staat Anne Huizenga. In het midden van de foto zit zijn vrouw Ebeltje Kooistra die in Ee geboren is. Voorts staan op de foto hun kinderen. De identiteit van de man die links staat is onbekend. Zijn uiterlijk is meer Zuid-Amerikaans. Q

De traditie om kinderen naar de grootouders te vernoemen is zowel in Noord- als Zuid-Amerika blijven voortleven. Na de Tweede Wereldoorlog zijn de Noord-Amerikanen kritischer geworden op het gebruik van de naam Adolf. De Argentijnen zien hier geen probleem en er lopen dus nog wel enkele Adolfo's rond.

Uiteraard houd ik mij graag aanbevolen voor reacties.

Almere, Douwe Halbesma

Genealogische gegevens van de hoofdpersonen.

1. **Adolf Jans Huizenga**, geboren op 28 november 1839 te Westdongeradeel, zoon van 2. Jan Adolfs Huizenga en 3. Antje Epkes de Roos. Hij huwt op 14 mei 1864 te Westdongeradeel met **Tietje Jans Stooker**, geboren op 22 juni 1842 te Oostdongeradeel, dochter van Jan Jans s Stooker en Grietje Jans van Aalzum.

Kinderen van Adolf Jans Huizinga en Tietje Jans Stooker:

- i **Jan (Juan) Adolfs Huizenga**, geboren op 30 januari 1865 te Ternaard. Hij sterft in 1928 ten gevolge van een trap van een paard. Zeer waarschijnlijk is hij getrouwd met de duitse **Justina Krahn**.
- ii **Epke Adolfs Huizenga**, geboren op 4 februari 1866 te Ternaard. Overleden aan tuberculose omstreeks 1888 in Detroit.
- iii **Bouwe (Benjamin) Adolfs Huizenga**, geboren op 16 april 1868 te Ternaard. Emigreert naar de Verenigde Staten en komt via Detroit en Chicago in Wisconsin terecht. Overleden in 1922. Trouwt met Anna Santefort, dochter van Cornelius en Sarah Santefort. Hun zoon William Huizenga trouwt met een dochter van Anne (Andrew) Pieters Tamminga en Elisabeth Jans de Haan die beiden afkomstig zijn van Ternaard.
- iv **Gosse Adolfs Huizenga**, geboren op 18 augustus 1870 te Ternaard.
- v **Grietje Adolfs Huizenga**, geboren op 7 april 1873 te Ternaard. Zij huwt in Argentinië en wordt moeder van meerdere kinderen. Tijdens een brand in 1917 komt het hele gezin om het leven.
- vi **Anne (Honorio) Adolfs Huizenga**, geboren op 18 januari 1876 te Foudgum; overleden in 1911 in Argentinië. Hij huwt met **Ebeltje (Avelina) Kooistra**, geboren op 16 juli 1877 te Ee, dochter van Melis Gerrits Kooistra en Froukje Wybes Damstra. Avelina

heeft, na de dood van Anne een relatie met een “local aboriginal man named Caliquio”. Bij gebrek aan een andere achternaam dragen deze dochters (Paula en Kika) de naam Kooistra. Zij wonen in Bahia Blanca.

- vii **Tiete Adolfs Huizenga**, geboren op 12 april 1879 te Foudgum.
- viii **Trijntje Adolfs Huizenga**, geboren op 17 september 1881 te Foudgum.
- ix **Levenloze Huizenga**, geboren op 11 december 1884 te Kloosterburen; overleden op 11 december 1884 te Kloosterburen.

Generatie 2

2. **Jan Adolfs^s Huizenga**, geboren op 11 augustus 1811 te Munnikezijl; gedoopt op 25 augustus 1811 te Munnikezijl; overleden op 31 augustus 1853 te Westdongeradeel, zoon van 44. Adolf Jans Huizenga en 45. Antje Klazes Zijlstra. Hij huwt op 25 januari 1836 te Westdongeradeel met 23. **Antje Epkes de Roos**, geboren op 6 november 1809 te Ternaard; gedoopt op 3 december 1809 te Ternaard; overleden op 4 september 1877 te Westdongeradeel, dochter van 46. Epke Oenes de Roos en 47. Siebrigje Dirks.

Jan Huizenga is gardenier.

Kinderen van Jan Adolfs Huizenga en Antje Epkes de Roos:

- 11 i **Antje Jans⁴ Huizenga**, geboren op 20 januari 1835 te Wierum; overleden op 3 januari 1896 te Westdongeradeel. Zij huwt op 21 mei 1857 te Westdongeradeel met **Jouke Symens Hoekstra**, geboren op 17 juni 1828 te Dantumadeel; overleden op 15 juli 1913 te Westdongeradeel, zoon van Symen Joukes Hoekstra en Akke Siedses van der Wal.
- ii **Adolf Jans⁴ Huizenga**, geboren op 19 juli 1838 te Wierum; overleden op 21 oktober 1838 te Westdongeradeel.
- iii **Adolf Jans⁴ Huizenga**, geboren op 28 november 1839 te Wierum. Hij huwt op 14 mei 1864 te Westdongeradeel met **Tietje Jans Stoker**, geboren op

22 juni 1842 te Oostdongeradeel; dochter van Jan Jans Stooker en Grietje Jans van Aalzum.

- iv **Epke Jans⁴ Huizenga**, geboren op 2 augustus 1847 te Wierum; overleden op 15 mei 1910. Hij huwt op 22 februari 1875 te Ternaard met **Grietje Klazes Bakker**, geboren op 20 januari 1855 te Hollum; overleden op 15 december 1923.
- v **Sybrigje Jans⁴ Huizenga**, geboren op 24 april 1850 te Ternaard; overleden op 8 maart 1910 te Westdongeradeel. Zij huwt op 10 juli 1869 te Westdongeradeel met **Pieter Andries van der Ploeg**, geboren op 24 april 1850 te Ternaard, overleden op 14 april 1924 te Westdongeradeel; zoon van Andries Rinderts van der Ploeg en Baukje Pieters Koopmans.